

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Tomczyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Zubert

SSN Paweł Czubik

Protokolant Marta Brzezińska

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych r.pr Mariusza Łątkowskiego

w sprawie radcy prawnego R. N.

obwinionego o przewinienie dyscyplinarne z art. 12 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, którego tekst jednolity stanowi załącznik do uchwały Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 roku w zw. z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 233 z późn. zm.)

po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej na rozprawie w dniu 7 lutego 2019 r., kasacji wniesionej przez obrońcę obwinionego od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 26 czerwca 2018 r., sygn. akt WO- [...] zmieniającego orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Izby Radców Prawnych w [...]. z dnia 5 stycznia 2018 r. sygn. akt D [...]

postanowił:

I. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;

II. zasądzić od obwinionego R. N. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 20 (dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za postępowanie kasacyjne.

UZASADNIENIE

I. Opis orzeczeń Sądu I i II instancji

Orzeczeniem z dnia 5 stycznia 2018 r. o sygn. D [...] Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...].:

- 1) uznał obwinionego radcę prawnego R. N. za winnego, tego, że w okresie od 28 lipca 2016 r. do dnia nie później niż 15 maja 2017 r. nie dołożył należytej staranności przy świadczeniu usług prawnych na rzecz P. A. S., przez to, że w tym okresie nie złożył wniosku o wydanie interpretacji indywidualnej prawa podatkowego, pomimo udzielonego w tym zakresie zlecenia i pełnomocnictwa oraz pomimo udzielanych klientowi zapewnień, co do dopełnienia tej czynności na jego rzecz, który to czyn stanowi przewinienie dyscyplinarne, naruszające art. 12 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego i za ten czyn na podstawie art. 64 ust. 1 i art. 65 ust. 1 pkt 3 ustawy o radcach prawnych wymierzył karę pieniężną w wysokości 5000 złotych oraz dodatkowo na podstawie art. 65 ust. 2a ustawy o radcach prawnych zakaz patronatu na okres dwóch lat;
- 2) na podstawie art. 70⁶ ust. 2 ustawy o radcach prawnych zasądził od obwinionego na rzecz Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...]. tytułem, zwrotu kosztów postępowania dyscyplinarnego kwotę 2000 złotych.

Obrońca obwinionego zaskarżył w dniu 16 marca 2018 r. niniejsze orzeczenie w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze podnosząc zarzut wymierzenia obwinionemu rażąco niewspółmiernie surowej kary dyscyplinarnej w postaci kary pieniężnej w wysokości 5000 złotych oraz zakazu patronatu na okres 2 lat, która to kara przekracza społeczną szkodliwość przypisanego obwinionemu deliktu dyscyplinarnego, w tym zwłaszcza brak dotkliwych następstw działania obwinionego oraz przekracza stopień winy obwinionego, na którego miarkowanie powinno wpływać działanie w zaufaniu do podległego obwinionemu pracownika A. K. i przekazywanych przez nią informacji, oraz przy wymiarze której Okręgowy

Sąd Dyscyplinarny co prawda uwzględnił występujące w sprawie okoliczności łagodzące odpowiedzialność karną, takie jak dotychczasową niekaralność obwinionego, gotowość zrekompensowania powstałego uchybienia pokrzywdzonemu, jak również podjęcie i wdrożenie przez obwinionego środków mających zapobiec powstaniu w przyszłości podobnych do zaistniałej w niniejszej sprawie sytuacji, ale okolicznościom tym nie nadał właściwego znaczenia, co w konsekwencji doprowadziło do orzeczenia rażąco surowej kary, nieznajdującej uzasadnienia w całokształcie okoliczności sprawy.

Obrońca obwinionego wniósł o zmianę przedmiotowego orzeczenia w zaskarżonej części poprzez wymierzenie mu kary upomnienia.

Ponadto, obrońca wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z umowy zlecenia z dnia 30 grudnia 2016 r. zawartej pomiędzy Kancelarią Prawną [...] R. N. sp. k. a A. K. oraz umowy o pracę z dnia 30 grudnia 2016 r. zawartej pomiędzy Kancelarią Prawną [...] R. N. sp. k. a A. K., na okoliczność spoczywających na A. K. obowiązków dołożenia należytej staranności w prowadzeniu spraw obwinionego oraz dbałości o jego interesy, które usprawiedliwiały działanie obwinionego w zaufaniu do przekazywanych mu przez A. K. informacji, w tym dotyczących sprawy stanowiącej przedmiot niniejszego postępowania.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w W. orzeczeniem z dnia 26 czerwca 2018 r. o sygn. WO-[...] zmienił zaskarżone orzeczenie w punkcie 1 w ten sposób, że wymierzył obwinionemu karę nagany oraz dodatkowo zakaz wykonywania patronatu na czas jednego roku, w pozostałym zakresie utrzymał zaskarżone orzeczenie w mocy oraz zasądził od obwinionego koszty postępowania odwoławczego przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym w zryczałtowanej wysokości 1000 złotych płatne na rzecz Krajowej Izby Radców Prawnych.

II. Kasacja i zarzuty obwinionego

Obrońca obwinionego złożył w dniu 26 listopada 2018 r. kasację od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w [...]. z dnia 26 czerwca 2018 r. o sygn. akt WO – [...]. Zaskarżył orzeczenie na korzyść obwinionego w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze. Zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu wymierzenie obwinionemu rażąco niewspółmiernie surowej kary dyscyplinarnej w postaci kary nagany oraz zakazu patronatu na okres jednego roku, która to kara przekracza społeczną szkodliwość przypisanego obwinionemu deliktu dyscyplinarnego, zwłaszcza w warunkach braku dotkliwych następstw działania obwinionego oraz przekracza stopień winy obwinionego, na którego miarkowanie powinno wpływać działanie w zaufaniu do podległego obwinionemu pracownika A. K. i przekazywanych przez nią informacji, oraz wymiarze której Wyższy Sąd Dyscyplinarny oparł się na błędnym ustaleniu, że A. K. pozostawała zatrudniona w kancelarii obwinionego dopiero od stycznia 2017 r., podczas gdy A. K. pozostawała zatrudniona w kancelarii obwinionego już od października 2016 r., i już od tego momentu była odpowiedzialna za realizację zlecenia przyjętego od pokrzywdzonego, jak również przy wymiarze której to kary Wyższy Sąd Dyscyplinarny co prawda uwzględnił występujące w sprawie okoliczności łagodzące odpowiedzialność, takie jak dotychczasową niekaralność obwinionego, gotowość zrekompensowania powstałego uchybienia pokrzywdzonemu, jak również podjęcie i wdrożenie przez obwinionego środków mających zapobiec powstaniu w przyszłości podobnych do zaistniałych w niniejszej sprawie sytuacji, ale okolicznościom tym nie nadał właściwego znaczenia, co w konsekwencji doprowadziło do orzeczenia rażąco surowej kary, nie znajdującej uzasadnienia w całokształcie okoliczności faktycznych sprawy.

Ponadto, obrońca obwinionego wniósł o zmianę przedmiotowego orzeczenia w zaskarżonej części poprzez wymierzenie obwinionemu kary upomnienia ewentualnie o uchylenie przedmiotowego orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu do ponownego rozpoznania.

Obrońca obwinionego wniósł ponadto o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z umowy zlecenia z dnia 4 października 2016 r. zawartej pomiędzy Kancelarią

Prawną [...] R. N. sp. k. a A. K. oraz umowy o pracę z dnia 4 października 2016 r. zawartej pomiędzy Kancelarią Prawną [...] R. N. sp. k. a A. K., na okoliczność, że wbrew twierdzeniu Wyższego Sądu Dyscyplinarnego (s. 8 uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia) A. K. pozostawała zatrudniona w kancelarii obwinionego od października 2016 r. i już od tego momentu była zobowiązana do dołożenia należytej staranności w prowadzeniu spraw obwinionego oraz dbałości o jego interesy, co usprawiedliwiało działanie obwinionego w zaufaniu do przekazywanych mu przez A. K. informacji, w tym dotyczących sprawy stanowiącej przedmiot niniejszego postępowania.

III. Rozważania Sądu Najwyższego

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zarzut kasacyjny dotyczy rażącej niewspółmierności kary, a głównym motywem zarzutu jest przekazanie uprawnień i obowiązków do zajmowania się sprawą w ramach kancelarii pani A. K., co miało skutkować znacznym obniżeniem stopnia odpowiedzialności obwinionego. Z takim stanowiskiem nie można się zgodzić z kilku powodów:

- 1) Zgodnie z przyjętą powszechnie definicją, przez „rażącą” niewspółmierność powinno się rozumieć oczywistą, istotną różnicę pomiędzy efektem planowanym, a osiągniętym. Przekładając to na język prawa karnego, musi istnieć wyraźnie błędny osąd co do kary.
- 2) W konsekwencji istotnego (wyraźnego) błędu w osądzie orzeczona kara „nie uwzględnia należycie stopnia szkodliwości społecznej czynu oraz nie realizuje w wystarczającej mierze celów kary w zakresie społecznego oddziaływania” (*Kodeks postępowania karnego* pod red. Andrzeja Sakowicza, Beck 2018, teza V.1. do art. 438 kpk). Mówiąc inaczej, między karą orzeczoną, a właściwą musi istnieć rażąca dysproporcja. Niewspółmierność rażąca to znacząca, „bijąca w oczy” różnica między karą

wymierzoną a sprawiedliwą (wyrok Sądu Najwyższego z 1 grudnia 1994 r., III KRN 120/94, OSP 1995, nr 6, poz. 138 – patrz teza V.1. akapit 3 strona 1090, *ibidem*). Porównanie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na niezachowaniu należytej staranności (brak złożenia wniosku o wydanie interpretacji podatkowej) z karą nagany (oraz zakazu patronatu na okres 1 roku) *prima facie* nie wywołuje żadnego odruchu związanego z poczuciem niesprawiedliwości, niedopasowania kary do orzeczenia itp.

- 3) Na stronie 4-5 uzasadnienia Wyższy Sąd Dyscyplinarny odniósł się wyczerpująco do kwestii „przesunięcia winy” na panią K. i wskazał brak profesjonalizmu obwinionego w nadzorze nad pracą kancelarii oraz brak konwalidacji popełnionych błędów. Sąd Najwyższy posiłkowo wskazuje na art. 430 kc odnoszący się do odpowiedzialności deliktowej a *in concreto* do odpowiedzialności zwierzchnika. Przepis ten jasno wskazuje, że co do zasady zwierzchnik odpowiada za błędy osób, którym powierza pracę, jak za swoje własne. Nie ulega wątpliwości, że właśnie taki charakter zwierzchnik – podwładny mają stosunki pomiędzy obwinionym a A. K..

Przy prowadzeniu kancelarii prawnej i zawieraniu z nią umowy klient ma prawo oczekiwać najwyższego standardu usług. Klienta nie interesują umowy wewnętrzne zawarte pomiędzy kancelarią – zleceniobiorcą zlecenia klienta a dalszymi usługodawcami. Trudno też zrozumieć dlaczego kancelaria (właściciel kancelarii / obwiniony) miałaby powoływać się na ograniczenie *ex post* swoich obowiązków względem klienta wskazując na inne zawarte przez kancelarię umowy, o których klient nawet nie wiedział.

Tak jak wskazano powyżej, także posiłkowe korzystanie z przepisów Kodeksu cywilnego i to zarówno art. 430 kc jak i art. 471 kc (podstawa odpowiedzialności kontraktowej) prowadzi do jednoznacznego wniosku o wyraźnej winie (brak staranności) obwinionego w niedopełnieniu obowiązków.

Nie można także uwzględnić stanowiska obrońcy obwinionego o zastosowanie w tej sprawie przepisów regulujących *culpa in custodiendo*, tzn. art. 427 kc ani też *culpa in eligendo*, tzn. art. 429 kc. Nie mamy tu do

czynienia z winą w nadzorze, ani też z winą w wyborze. Istotne *ad casum* jest występowanie relacji zwierzchnictwa i podporządkowania, gdzie z jednej strony zachodzi kierownictwo, a z drugiej obowiązek stosowania się do wskazówek powierzającego czynność. Decydujące jest tu podporządkowanie ogólne i w konkretnej sytuacji osoba wykonująca czynność może mieć pozostawioną stosunkowo dużą samodzielność, a nawet faktycznie nie stosować się do poleceń swojego zwierzchnika. Nawet ta duża samodzielność nie niweczy relacji zwierzchnictwa (wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2011 r., IV CSK 308/10, OSNC 2011, nr 10, poz. 116; wyrok Sądu Najwyższego z 20 maja 2016 r., II CSK 517/15, Lex nr 2069432 [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* pod red. Edwarda Gniewka i Piotra Machnikowskiego, Beck 2017 teza 1, akapit 4 do art. 430 kc, s. 902). Dotychczasowe orzecznictwo wyraźnie wskazuje, że – jak wskazano wyżej – odpowiedzialność radcy prawnego za działanie osób zatrudnionych w kancelarii opiera się na zasadzie ryzyka (art. 430), a brak jest przesłanek wskazujących na zaistnienie okoliczności egzoneracyjnych (wyrok Sądu Najwyższego z 2 grudnia 2004 r., V CK 297/04, Lex 222184).

- 4) Sąd Najwyższy oddalił wniosek o przeprowadzenie dowodu z umowy zlecenia z dnia 4 października 2016 r. zawartej pomiędzy Kancelarią Prawną [...] R. N. sp. k. a A. K. oraz umowy o pracę z dnia 4 października 2016 r. zawartej pomiędzy Kancelarią Prawną [...] R. N. sp. k. a A. K.. Dowody z analogicznych dwóch umów zawartych dnia 30 grudnia 2016 r. przeprowadził Wyższy Sąd Dyscyplinarny, zgodnie z odnośnym wnioskiem obrońcy obwinionego. Sąd Najwyższy zaznacza równocześnie, że zmiana daty zawarcia umowy nie może zmienić oglądu sprawy z przyczyn wskazanych *in extenso* w uzasadnieniu. Czas na wskazanie tych dowodów minął wraz z zakończeniem postępowania rozpoznawczego przed sądami korporacyjnymi
- 5) *In fine* Sąd Najwyższy pragnie jeszcze wskazać, że orzeczona kara nagany nie odbiega od standardów przyjętych w dotychczasowym orzecznictwie zarówno Izby Karnej, jak i Izby Dyscyplinarnej. Pojedyncze niedopełnienia

obowiązków w zależności od wagi sprawy czy stopnia zawinienia skutkują karą upomnienia lub nagany (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2015 r. SDI 49/15, Legalis nr 1358958; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2016 r. SDI 60/16, OSNSD z 2016 r. poz. 103). *Ad casum*, z racji na przyczyny wskazane w niniejszym uzasadnieniu jak i uzasadnieniu Wyższego Sądu Dyscyplinarnego kara nagany została uznana za adekwatną, a w każdym razie nie sposób przypisać jej cechy rażącej niewspółmierności. Z tych względów, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji

- 6) O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z art. 62⁵ ust. 1 ustawy o radcach prawnych.